

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

YV ./ riksåklagaren angående avvisande av överklagande

(Svea hovrätts beslut 2013-04-19 i mål Ö 3062-13)

Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd och därefter förelagt riksåklagaren att lämna in svarsskrivelse. Jag vill anföra följande.

Inställning

Jag medger att hovrättens avvisningsbeslut undanröjs och anser att målet bör visas åter till hovrätten för fortsatt behandling.

Bakgrund

Handläggningen i tingsrätterna

Stockholms tingsrätt dömde den 12 september 2012 YV för ringa narkotikabrott, brott mot knivlagen, stöld och falsk tillvitelse. Påföljden bestämdes till skyddstillsyn förenad med särskild behandlingsplan. Om fängelse i stället hade valts som påföljd skulle längden på straffet ha bestämts till fyra månader.

I ansökan den 2 januari 2013 till Stockholms tingsrätt yrkade åklagare att den av tingsrätten utdömda skyddstillsynen med särskild behandlingsplan skulle undanröjas och att påföljden skulle bestämmas till fängelse.

Södertörns tingsrätt dömde den 8 februari 2013 YV för stöld. Påföljden bestämdes till fyra månaders fängelse. Samtidigt undanröjdes tidigare utdömd skyddstillsyn, enligt två tidigare domar, bl.a. Stockholms tingsrätts dom den 12 september 2012.

I slutligt beslut den 6 mars 2013 beslutade Stockholms tingsrätt att undanröja den skyddstillsyn som utdömts av tingsrätten den 12 september 2012. Påföljden bestämdes till tre månaders fängelse.

Det överklagade hovrättsbeslutet

YVs offentliga försvarare advokaten CT överklagade Stockholms tingsrätts beslut av den 6 mars 2013 till Svea hovrätt. I överklagandet yrkades att hovrätten, med undanröjande av tingsrättens beslut, skulle återförvisa målet till tingsrätten för ny prövning. I vart fall yrkades att hovrätten, med ändring av tingsrättens beslut, skulle lämna åklagarens yrkande utan bifall. I överklagandet uttalades att Södertörns tingsrätt redan den 8 februari 2013 undanröjt den skyddstillsyn som åklagarens talan i Stockholms tingsrätt avsåg. Det var därför inte möjligt för Stockholms tingsrätt att besluta om undanröjande av skyddstillsynen. CT angav att fullmakt skulle komma att inges inom kort.

I ett föreläggande till CT den 2 april 2013 konstaterade hovrätten att det överklagande han gett in var ofullständigt och behövde kompletteras med en fullmakt som visade att han var ombud för YV. Det angavs att kompletteringen skulle ges in till hovrätten senast den 8 april 2013 och att om så inte skedde kunde hovrätten komma att avvisa överklagandet.

Den 9 april 2013 noterades i hovrättens dagbok att CT per mail påmints om fullmakten.

Den 11 april 2013 noterades i hovrättens dagbok, enligt telefon med CTs sekreterare, att fullmakten kommer den 15 april 2013.

Den 15 april 2013 noterades i hovrättens dagbok att CTs sekreterare begärt anstånd med fullmakten till den 18 april 2013, då klienten är bostadslös och svår att nå. Samma dag noterades i dagboken att hovrätten beviljade anstånd till den 18 april 2013, kl. 14.00. Vidare antecknades att ytterligare anstånd inte kunde påräknas.

Hovrätten beslutade den 19 april 2013 att avvisa det överklagande CT gjort för YVs räkning. Beslutet motiverades enligt följande.

CT har överklagat tingsrättens beslut för YVs räkning. CT har förelagts att senast den 18 april 2013 kl. 14.00 ge in fullmakt från YV. CT har inte följt föreläggandet. Hovrätten avvisar därför det av YV gjorda överklagandet.

I hovrättens akt återfinns en fullmakt från YV daterad den 18 april 2013. Enligt den stämpel som hovrätten anbringat på fullmakten har denna inkommit den 19 april 2013.

Överklagandet till Högsta domstolen

YV yrkar att Högsta domstolen, med undanröjande av hovrättens beslut, ska återförvisa målet till hovrätten för ny prövning.

Enligt YV har hovrätten känt till att dels överklagandet avsett ett grovt rättegångsfel, dels YV varit svår att kontakta. Hovrätten har därmed inte ägt avvisa överklagandet.

Grunder

Den rättsliga regleringen och praxis

Enligt 21 kap. 8 § rättegångsbalken får försvarare under förundersökningen och målets behandling vid rätten göra framställning och vidta åtgärd som behövs för att tillvarata den misstänktes rätt. Försvarare får också, om målet fullföljes, biträda den misstänkte i högre rätt. En försvarare är dock inte behörig att på egen hand överklaga till högre rätt (se Fitger, Rättegångsbalken – En kommentar på Internet, 21 kap 8 §).

Av 12 kap. 9 § första stycket rättegångsbalken framgår att skriftlig fullmakt ska visas upp i original när ombudet första gången för talan i målet. Om en fullmakt inte finns tillgänglig när den ska visas upp, ska rätten enligt samma paragrafs andra stycke, ge ombudet tid att visa upp den.

Enligt 51 kap. 7 § rättegångsbalken ska hovrätten om ett överklagande är ofullständigt förelägga klaganden att avhjälpa bristen. Om klaganden inte följer föreläggandet ska överklagandet avvisas, om det är så ofullständigt att det inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i hovrätten. I förarbetena till paragrafen uttalas att rättens särskilda ansvar för domens materiella riktighet i brottmål bör kräva att försiktighet iakttas vid användandet av avvisningsmöjligheten (se prop. 1983/84:78, s. 82).

I NJA 1996 s. 16 hade tingsrätten dömt en tilltalad för bl.a. grov misshandel till två års fängelse. Den dömdes offentlige försvarare överklagade domen utan att samtidigt ge in fullmakt. I ett faxmeddelande förelade hovrätten försvararen att, vid äventyr av avvisning, bl.a. inkomma med fullmakt. Då den komplettering som inkom inte avsåg behörighetsfrågan avvisade hovrätten överklagandet. Efter att den dömde genom sin försvarare överklagat och hävdade att han inte fått del av föreläggandet undanröjde Högsta domstolen avvisningsbeslutet och visade målet åter till hovrätten för prövning i sak. Högsta domstolen konstaterade att den tilltalade mot sitt nekande dömts till ett långvarigt frihetsstraff. Med hänsyn till de ingripande verkningar tingsrättens dom innebar kunde det enligt Högsta domstolen inte komma i fråga att avvisa överklagandet utan att den utredning som hovrätten hade kunde anses ge klart belegg för att den dömdes försvarare erhållit hovrättens faxmeddelande. Vidare borde hovrätten under alla omständigheter ha berett försvararen ytterligare möjlighet att inge rättegångsfullmakt.

I NJA 2006 s. 118 hade tingsrätten dömt en tilltalad för skattebrott till villkorlig dom och dagsböter. Den dömdes offentlige försvarare, som överklagat do-

men, beviljades av hovrätten anstånd med att utveckla grunderna för överklagandet och förelades samtidigt att komma in med fullmakt. Sedan en komplettering av överklagandet getts in men däremot inte någon fullmakt, avvisade hovrätten överklagandet. Högsta domstolen uttalade att det finns situationer då domstolen har anledning att förvissa sig om att ett föreläggande nått mottagaren och även att på nytt ge denne tillfälle att efterkomma föreläggandet. Detta angavs särskilt gälla i situationer då en offentlig försvarare inte kommit in med fullmakt efter ett överklagande i högre instans. Enligt Högsta domstolen fanns det anledning att anta att försvararen kunde ha förbisett föreläggandet att han skulle ge in fullmakt eller att hans underlåtenhet hade någon annan godtagbar förklaring. Med hänsyn till detta och med beaktande av de följder det skulle få för den tilltalade om tingsrättens dom vann laga kraft fanns det enligt Högsta domstolen skäl för hovrätten att ge försvararen ytterligare en möjlighet att förete fullmakt (se även NJA 2006 s. 584 och NJA 2009 N 48).

Min bedömning

Som framgår av de i det föregående redovisade förarbetsuttalandena till 51 kap. 7 § rättegångsbalken krävs det försiktighet vid användandet av avvisningsmöjligheten i brottmål. I det nu aktuella målet har hovrätten i sin dagbok noterat att YV är bostadslös och svår att nå. Vid sådana förhållanden är det enligt min uppfattning särskilt viktigt att kravet på försiktighet vid användande av avvisningsmöjligheten iakttas.

Stockholms tingsrätt har undanröjt den skyddstillsyn som tingsrätten dömde ut den 12 september 2012 och bestämt påföljden till tre månaders fängelse. Vid tidpunkten för tingsrättens beslut hade Södertörns tingsrätt emellertid redan undanröjt den aktuella skyddstillsynen och bestämt en ny påföljd, fyra månaders fängelse. Stockholms tingsrätts beslut har således varit felaktigt.

Mot bakgrund av det sagda och med särskilt beaktande av att tingsrättens beslut är felaktigt och innebär ingripande verkningar för YV, anser jag att hovrätten inte borde ha avvisat överklagandet. Hovrättens avvisningsbeslut bör därför undanröjas och målet visas åter till hovrätten för fortsatt behandling.

Kerstin Skarp

Lars Persson